

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

(для магістрів)

МАУП

Київ – 2016

Підготовлено завідувачем кафедри філософії Ю.О.Мєлковим

Затверджено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 9 від 21 квітня 2016 р.)

Схвалено Вченою радою Українсько-Азербайджанського Інституту соціальних наук і самоврядування Г.А.Алієва (протокол № 9 від 29 квітня 2016 р.)

Мєлков Ю. О.

Навчальна програма дисципліни «Методологія наукових досліджень» (для магістрів). – К. : МАУП, 2016. – 17 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Методологія наукових досліджень», теми контрольних робіт і вказівки до їх виконання, питання для самоконтролю, а також список літератури.

Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2016

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Методологія наукових досліджень» виступає як один із найбільш важливих загальних предметів вивчення для студентів-магістрів, що спеціалізуються з усіх галузей наукових знань. Даний курс займає особливе місце у навчальному процесі: з одного боку, він завершує цикл вивчення філософських дисциплін у вищому навчальному закладі, а з іншого – закладає підвалини для самостійної дослідницької роботи, допомагаючи студентам поєднати загальне світоглядне та філософське знання зі знанням своєї дисципліни через таку ланку як методологія, методи та методика наукового дослідження.

Потреба приділення особливої уваги саме науковим дослідженням пояснюється значним зростанням її ролі в житті суспільства за сучасної доби, що має свій прояв у впливах наукового знання на всі сфери суспільного життя. Процес оновлення знання про світ відбувається дедалі стрімкішими темпами; водночас, поглиблення пізнання світу призводить до виникнення нових проблем, які призводять до розчарування у перспективах розвитку науки, до критики раціоналізму як такого та протиставлення йому інших, ненаукових форм пізнання. Руйнівні наслідки використання науки в егоїстичних інтересах певних суспільних груп потребують гуманітарної експертизи наукових досліджень, аналізу мети та ідеалів пізнавального процесу. Все це висуває нагальну потребу розуміння законів розвитку наукового пізнання, логічного осмислення його етапів та наслідків.

Вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» дозволяє студентам реалізувати свої пізнання зі спеціальності у науково-дослідній практиці, осмислити предмет та специфіку науки як способу пізнання людиною об'єктивного світу, зрозуміти необхідні етапи науково-дослідної роботи: від формулювання проблеми та пошуку необхідної інформації – до організації та оформлення результатів проведеного дослідження.

Мета курсу «Методологія наукових досліджень» – відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» та положень «Програми забезпечення якості освіти у ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», сприяти розвитку наукового світогляду студентів шляхом поглиблення розуміння засобів та методів логічного мислення стосовно основних етапів проведення та організації наукового дослідження та розвитку науки як динамічного цілого.

Завданням курсу «Методологія наукових досліджень» є надати студентові всі можливості займатися пізнавальною діяльністю у будь-якій конкретній сфері, для чого його потрібно навчити:

- розуміти загальні закономірності наукового дослідження, фундаментальні проблеми пізнання;
- мати цілісне уявлення про поняття та феномен «наука», її філософські та методологічні засади;

- вміти відрізняти достовірне наукове знання від недостовірного;
- розуміти логічну послідовність процесів наукового дослідження;
- мати уявлення про співвідношення історичного та логічного в динаміці розвитку наукового пізнання, знати основні етапи становлення та зміни типів наукової раціональності;
- знати ідеали, норми, методи наукового пізнання, особливості наукового етосу, специфіку взаємодії науки з філософією, з іншими формами культурної творчості людства;
- вміти організовувати процес наукового дослідження та оформляти його результати згідно з чинними правилами та нормами.

У курсі вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» значну увагу приділено *самостійній роботі студента*, від якого вимагається, в першу чергу, знання класичних поглядів на проблеми, окреслені в межах курсу, та вміння досліджувати зокрема й першоджерела – основні праці відомих дослідників філософських і методологічних підвалин наукового знання, таких як Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, Карл Поппер, Бертран Рассел, Томас Кун, Пол Фейєрабенд, Умберто Еко, В'ячеслав Стьопін та ін.

В результаті вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» студент, таким чином, набуває сучасного знання про методологічні та філософські засади, методи та організаційні форми наукового дослідження, основи наукового пізнання; засвоєння та закріплення даного матеріалу сприяє формуванню вмінь і навичок використання тих чи інших наукових методів як у широкому світоглядно-філософському контексті, так і в конкретних дослідженнях з фахових дисциплін, зокрема при написанні магістерської кваліфікаційної роботи.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

№ з/п	НАЗВА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ І ТЕМИ
	Змістовий модуль 1. Поняття науки. Формування гносеологічної та методологічної проблематики науки в історії філософії
1.	Сутність науки. Основні принципи наукового пізнання
2.	Генезис гносеологічної та методологічної проблематики в історії філософії
3.	Філософсько-методологічні проблеми науки у ХІХ–ХХ ст.
4.	Філософія науки як напрям філософії та методологія наукового пізнання
5.	Основна проблематика гносеології. Проблема істини у пізнанні
	Змістовий модуль 2. Методологічні та організаційні засади наукових досліджень
6.	Методологічні засади та динаміка розвитку науки. Феномен наукових революцій
7.	Методи наукового дослідження
8.	Структура наукового дослідження
9.	Специфіка методологічних проблем соціально-гуманітарних наук
10.	Наука в соціокультурному контексті. Етика науки
11.	Організація наукових досліджень та методика оформлення їх результатів
	Разом годин: 75

ЗМІСТ
дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Змістовий модуль 1. Поняття науки та методології науки. Формування гносеологічної та методологічної проблематики науки в історії філософії

Тема 1. Сутність науки. Основні принципи наукового пізнання

Наука як форма пізнання світу людиною. Сутність науки, її кумулятивний характер. Предмет, завдання і функції науки. Наука серед інших форм культури. Буденне, релігійне, художнє пізнання. Наука, паранаука, псевдонаука. Специфіка наукового знання порівняно з іншими типами знання. Структура і класифікація наук. Основні принципи наукового пізнання. Поняття методу. Специфіка наукового методу. Співвідношення методології та методики наукового дослідження.

Література [1, 2, 5, 7, 11, 29, 52, 67, 96, 98]

Тема 2. Генезис гносеологічної та методологічної проблематики в історії філософії

Історія розвитку наукового знання в Давній Греції. Антична наука і проблема методу пізнання. Суперечка номіналізму та реалізму за доби Середньовіччя. Вчення Фоми Аквінського про співвідношення віри і розуму, Номіналізм В. Оккама та методологія науки. Вчене незнання» Миколая Кузанського. Особистість та філософські погляди Дж. Бруно. Природознавчі досягнення М. Коперника та Г. Галілея. Рефлексія щодо науки в західноєвропейській філософії Нового часу. Проблема методу пізнання. Емпіризм, сенсуалізм і раціоналізм. Ф. Бекон, Т. Гоббс, Р. Декарт, Б. Паскаль, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм.

Література [6, 8, 16, 20, 32, 33, 45, 48, 49, 50, 78, 82, 88]

Тема 3. Філософсько-методологічні проблеми науки у XIX–XX ст.

Методологічні проблеми науки у філософії доби Просвітництва. І. Кант про теоретичний і практичний розум. Діяльнісно-творча основа буття, проблеми діалектики у класичній німецькій філософії. Г. В. Ф. Гегель, його діалектика, філософська система та метод. Позитивізм XIX ст. О. Конт, Г. Спенсер, Дж. Ст. Мілль. Проблеми науки у марксизмі. Концепція філософії науки у неопозитивізмі (Б. Рассел, М. Шлік, Л. Вітгенштейн), принцип верифікації та філософія мови. Сцієнтизм і антисцієнтизм у філософській думці

XX ст. Проблеми теорії та методів пізнання в історії української філософської думки (Г. Сковорода, П. Юркевич, М. Драгоманов, І. Франко, В. І. Вернадський).

Література [5, 8, 10, 14, 16, 17, 36, 42, 48, 49, 50, 97]

Тема 4. Філософія науки як напрям філософії та методологія наукового пізнання

Філософія та методологія науки: становлення та розвиток у XX ст. К. Поппер і принцип фальсифікації. І. Лакатос про науково-дослідницькі програми. Т. Кун: концепція парадигм і наукових революцій. П. Фейєрабенд і «анархістська» концепція методології науки. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Роль філософії у науковому пізнанні. Сутність діалектики, її зміст та різновиди. Проблеми діалектики у сучасних філософських доктринах. Синергетика як філософський метод постнекласичної науки.

Література [11, 14, 19, 26, 27, 31, 46, 52, 70, 84, 90, 94]

Тема 5. Основна проблематика гносеології. Проблема істини у пізнанні

Пізнання у контексті людського існування. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Форми пізнавальної діяльності. Співвідношення чуттєвого і логічного пізнання. Інтуїція та її роль у науковому пізнанні. Співвідношення раціоналізму та ірраціоналізму. Співвідношення пізнання і оцінки. Істина, її концепції (Арістотель, В. Джеймс, Б. Рассел). Істина як процес. Проблема об'єктивної істини та її критеріїв у ціннісно-орієнтованому пізнанні. Співвідношення істини і методу пізнання.

Література [3, 6, 15, 21, 27, 67, 69, 72]

Змістовий модуль 2. Методологічні та організаційні засади наукових досліджень

Тема 6. Методологічні засади та динаміка розвитку науки. Феномен наукових революцій

Ідеали та норми дослідження, наукова картина світу, філософські засади науки. Основні етапи розвитку науки. Ідеали та типи наукової раціональності. Чотири наукових революції (В. С. Стюпін). Класична, некласична та

постнекласична наука. Методологічна єдність і багатоманітність сучасної науки. Основні проблеми та суперечності постнекласичної методології наукового пізнання.

Література [26, 27, 41, 46, 52, 54, 55, 87, 95, 96]

Тема 7. Методи наукового дослідження

Типологія методів наукового пізнання: спеціальні та загальнонаукові. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів. Емпіричні методи: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. Теоретичні методи пізнання: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання та ін. Філософські та загальнологічні методи дослідження (аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, метод сходження від абстрактного до конкретного). Системний аналіз та синергетика.

Література [1, 2, 10, 12, 18, 47, 76, 98]

Тема 8. Структура наукового дослідження

Наукове дослідження як процес. Наукова проблема, її постановка та формулювання. Гіпотеза та експеримент у науковому дослідженні. Наукові факти та їх роль у науковому дослідженні. Поняття наукової теорії, вимоги до наукових теорій. Поняття, категорії, принципи, постулати, правила як елементи науки. Структура наукового доказу та спростування. Правила і умови доказів та спростувань. Аргументація.

Література [1, 2, 18, 22, 23, 24, 34, 35, 68, 74, 87]

Тема 9. Специфіка методологічних проблем соціально-гуманітарних наук

Генезис проблеми специфіки методів соціально-гуманітарних наук. Неокантіанство. Методи дослідження економічного життя. М. Вебер. Методи та парадигми соціального дослідження. Становлення герменевтики. В. Дільтей. Сучасна філософська герменевтика М. Гайдеггера та Г. Гадамера. М. Бахтін: розуміння тексту як діалог. Методологічні ідеї феноменології (Е. Гуссерль), структуралізму та постструктуралізму (Р. Барт, К. Леві-Стросс, М. Фуко). Специфіка сучасної методології науки. Екологізація та людиномірність науки в постнекласичний період розвитку наукової раціональності.

Література [4, 9, 28, 30, 39, 40, 59, 60, 79, 83, 90, 92]

Тема 10. Наука в соціокультурному контексті. Етика науки

Наука як соціокультурний феномен. Розвиток форм інституційної діяльності науки у історичному контексті. Проблема трансляції наукових знань. Наука, економіка, влада. Феномен наукових шкіл як предмет міждисциплінарних досліджень. Міждисциплінарний підхід до дослідження феномена наукових шкіл. Формування особистості науковця. Проблема гармонії та конфлікту цінностей у творчості вченого. Наука та цінності. Етос і мораль науки. Проблема об'єктивності наукового пізнання.

Література [17, 43, 47, 53, 57, 58, 91, 94]

Тема 11. Організація наукових досліджень та методика оформлення їх результатів

Роль інформації в наукових дослідженнях. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності. Наукова комунікація. Види наукових публікацій (монографія, стаття, автореферат тощо). Наукові ступені та звання, їх роль в організації наукових досліджень. Порядок написання та захисту дисертаційної роботи. Створення інформаційної бази наукового пошуку. Бібліографія. Основні вимоги до оформлення результатів дисертацій. Мова та стиль наукової роботи.

Література [1, 2, 18, 29, 34, 35, 37, 56, 69, 86]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Виконання контрольної роботи студентами є складовою навчального процесу й активною формою самостійної роботи студентів.

Мета контрольної роботи – поглибити та систематизувати здобуті в процесі вивчення курсу теоретичні знання, сформувати вміння самостійно працювати з навчальною, спеціалізованою літературою, застосовувати теоретичні знання і набуті навички на практиці.

Контрольна робота повинна мати обсяг не менше 15-ти сторінок тексту (комп'ютерний набір – 14-кегель, 1,5 інтервал, шрифт Times New Roman). Всі сторінки, окрім титульної, мають бути пронумеровані. Контрольна робота має містити в собі за структурою: а) зміст із зазначенням питань теми та сторінок; б) вступ, де мають бути викладені актуальність теми дослідження, предмет і методи дослідження, окреслене проблемне поле, поставлені мета та завдання дослідження; в) основні розділи, побудовані за логікою викладення матеріалу, з посиланнями на джерела; г) висновок із викладом власної точки зору щодо

вирішення зазначеної в роботі проблеми; д) список літератури, який має містити не менше 10 джерел.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Наука як форма пізнання світу. Співвідношення наукового та буденного пізнання.
2. Ідеали наукового пізнання.
3. Співвідношення науки з ненауковими (паранаука, псевдонаука) формами пізнання світу.
4. Поняття наукової комунікації та наукової школи.
5. Поняття методу, специфіка наукових методів дослідження.
6. «Методологізм» та «антиметодологізм» у розвитку науки. П. Фейєрабенд.
7. Методологія наукового дослідження, її рівні.
8. Методика наукового дослідження.
9. Значення античної культури для формування наукового мислення.
10. Роль філософії у науковому пізнанні. Споглядальний та позитивістський підходи до філософії.
11. Загальнонаукова методологія наукового пізнання.
12. Розробка емпіричного методу пізнання Ф. Беконом.
13. Раціоналістичний метод Р. Декарта.
14. Метод діалектики у Гегеля та К. Маркса.
15. «Коперніканський переворот» І. Канта. Проблема меж наукового пізнання.
16. Проблема методу гуманітарних наук у неокантіанстві. «Науки про природу» та «науки про культуру».
17. Герменевтика. В. Дільтей та Г. Гадамер.
18. Позитивізм та неопозитивізм. Вчення про науку у філософії О. Конта.
19. Доповідь М. Вебера «Наука як покликання і професія»: загальна характеристика.
20. Співвідношення науки з політикою, мораллю, релігією (за М. Вебером).
21. Сутність «розуміючої соціології» М. Вебера.
22. М. Вебер про специфіку науки та покликання науковця у ХХ ст.
23. «Антисциєнтизм» – критичне ставлення до науки у ХХ ст. (за М. Вебером).
24. Концепція розвитку наукового знання К. Поппера. поняття «фальсифікації».
25. Поняття наукової революції у Т. Куна. Наукова парадигма.
26. Концепція «науково-дослідних програм» І. Лакатоса.
27. Основні етапи розвитку науки. Класична, некласична та постнекласична науки.
28. Особливості класичної науки. Експериментальне природознавство. Механіцизм.
29. Розвиток дисциплінарного знання у межах класичної науки. (к. XVIII – XIX ст.). Еволюційний підхід.
30. Наука та цінності: специфіка постнекласичного типу наукової раціональності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Знання наукове та знання буденне.
2. Основні принципи наукового пізнання.
3. Співвідношення науки з ненауковими (пара-наука, псевдонаука) формами пізнання світу.
4. Об'єктивність як принцип наукового пізнання.
5. Роль філософії у науковому пізнанні.
6. Формування елементів перед-науки в античній культурі.
7. Розробка емпіричного методу пізнання Ф. Беконом.
8. Раціоналістичний метод Р. Декарта.
9. Проблема методу гуманітарних наук у неокантіанстві. «Науки про природу» та «науки про культуру».
10. Верифікація та фальсифікація в методології науки.
11. Концепція фальсифікаціонізму К. Поппера.
12. Концепція «науково-дослідних програм» І. Лакатоса.
13. Поняття наукової парадигми та наукової революції у Т. Куна.
14. Основні етапи розвитку науки. Класична, некласична та постнекласична науки.
15. Особливості класичної науки. Експериментальне природознавство. Механіцизм.
16. Розвиток дисциплінарного знання у межах класичної науки (XIX ст.). Еволюційний підхід.
17. Класифікація наук: історія та сучасність.
18. Некласична наука і проблема методу пізнання. Релятивізм.
19. Постнекласична наука за доби сьогодення.
20. Поняття методу, методики та методології.
21. Методологія наукового дослідження.
22. Типологія методів наукового дослідження.
23. Емпіричні методи наукового пізнання.
24. Спостереження у науковому дослідженні.
25. Роль експерименту в науці.
26. Теоретичні методи наукового дослідження.
27. Аналіз і синтез у науковому пізнанні.
28. Моделювання та аналогія як методи наукового дослідження.
29. Індукція та дедукція.
30. Діалектика як вчення про розвиток та метод дослідження.
31. Абстрактне та конкретне мислення.
32. Сходження від абстрактного до конкретного в науковому пізнанні.
33. Структура наукового дослідження.
34. Наукова проблема як вихідний етап дослідження.
35. Наукова гіпотеза та її роль у пізнанні.

36. Поняття наукової теорії, її сутність та структура.
37. Поняття факту науки.
38. Істина як мета та ідеал наукового пізнання.
39. Наука та цінності техногенної цивілізації.
40. Проблема об'єктивності наукового пізнання за доби постнекласичної науки.
41. Екологізація науки у сучасну епоху.
42. Синергетика як сучасна міждисциплінарна дослідницька програма.
43. Співвідношення курсової, дипломної, магістерської робіт як кваліфікаційних досліджень.
44. Послідовність виконання курсової, дипломної, магістерської роботи.
45. Об'єкт і предмет наукового дослідження.
46. Аналіз наукової літератури з теми дослідження.
47. Основні проблеми накопичення та обробки інформації в процесі дослідження.
48. Джерела інформації для наукових досліджень та їх пошук.
49. Дисертація: визначення поняття, основні види.
50. Вступ до дисертаційної роботи, його композиція.
51. Загальні вимоги до оформлення тексту дисертаційної роботи.
52. Підготовка автореферату як етап наукового дослідження.
53. Наукова стаття та рецензія як форми наукової роботи.
54. Вчені ступені і звання та їх роль в організації наукових кадрів.
55. Порядок захисту дисертаційної роботи.
56. Порядок захисту та специфіка курсової, дипломної, магістерської роботи.
57. Апробація результатів наукового дослідження. Наукова дискусія.
58. Поняття наукової комунікації та наукової школи.
59. Методика підготовки та оформлення наукової публікації.
60. Проблема мови та стилю наукової роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования: Учебное пособие. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
2. Білуха М. Т. Методология наукових досліджень: Підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
3. Білокобильський О. Раціональність як межа метафізичного дискурсу // Філософська думка. – 2006. – №5. – С. 143–157.
4. Бойченко М. І. Системний підхід у соціальному пізнанні: ціннісні та функціональні аспекти / М. І. Бойченко. – К. : Видавництво «Промінь», 2011. – 320 с.

5. Возняк В. Розсудок, розум, повсякденність // Філософська думка. – 2006. – № 5. – С. 3–22.
6. Воронкова В. Г. Філософія. Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 464 с.
7. Головатий М. Ф. Навчи себе сам. – К.: МАУП, 2002. – 120 с.
8. Гайденко П. П. История новоевропейской философии в её связи с наукой. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2000. – 456 с.
9. Гайденко П. П. Герменевтика // Философский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1983.
10. Гегель Г. В. Ф. Кто мыслит абстрактно? // Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет. – Т. 1. – М.: Мысль, 1972. – С. 387–394.
11. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 224 с.
12. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
13. Злотина М. Л. Диалектика. – К.: Изд. ПАРАПАН, 2008. – 264 с.
14. Кун Т. Структура научных революций: Пер. с англ. – М.: АСТ, 2009. — 310 с.
15. Крымский С. Б., Кузнецов В. И. Мировоззренческие категории в современном естествознании. – К.: Наукова думка, 1983. – 224 с.
16. Кузнецов Б. Г. Разум и бытие. Этюды о классическом рационализме и неклассической науке. – М.: Наука, 1972. – 288 с.
17. Мелков Ю. А. Человекомерность постнеклассической науки. – К.: Изд. ПАРАПАН, 2014. – 254 с.
18. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
19. Поппер К. Объективное знание. Эволюционный подход. – М.: Эдиториал УРСС, 2002. – 384 с.
20. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія. – К.: Академвидав, 2007. – 592 с.
21. Проблема знания в истории науки и культуры / Под ред. Е. Н. Молодцова. – СПб.: Алетейя, 2001. – 256 с.
22. Проблемы методологии системного исследования / Ред. И. В. Блауберг и др. – М.: «Мысль», 1970. – 455 с.
23. Розов М. А. Научная абстракция и её виды. – Новосибирск: «Наука», 1965. – 138 с.
24. Рузавин Г. И. Методология научного познания. – М.: Юнити, 2005. – 286 с.
25. Свердан М. Н., Свердан М. М. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2006. – 352 с.
26. Современная философия науки: Знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей Запада: Учеб. хрестоматия / А. А. Печёнкин (сост.). – М.: Логос, 1996. – 400 с.
27. Стёпин В. С. Научное познание и ценности техногенной цивилизации // Вопросы философии. – 1989. – № 10. – С. 3–18.

28. Стёпин В. С. О методологических подходах к анализу социального познания // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. – 2014. – № 3. – С. 3–10.
29. Сурмин Ю. П., Бидзюра И. П. Учебник для ученого. Методология и логика научного исследования. – К. : Принт Сервіс, 2014. – 848 с.
30. Тощенко Ж. Т. О понятийном аппарате социологии // СОЦИС. – 2002. – № 9. – С. 3–16.
31. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки : Пер. с англ. / Пол Фейерабенд. – М. : Мысль, 1986. – 544 с.
32. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. В. І. Шинкарук. – К.: «Абрис», 2002. – 742 с.
33. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – М.: Республика, 2001. – 720 с.
34. Філіппенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: Посібник. – К. : Академвидав, 2005. – 208 с.
35. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. – К.: Вид. дім «Слово», 2003. – 240 с.
36. Цофнас А. Ю. Гносеологія. – К.: Алерта, 2005. – 232 с.
37. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.
38. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. Курс лекцій. – К.: Генеза, 2005. – 359 с.

Джерела з мережі Інтернет

39. Вебер М. Наука как призвание и профессия // Макс Вебер. Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С. 707–735. – <http://lib.ru/POLITOLOG/weber.txt>.
40. Гадамер Г.–Г. Истина и метод. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с. – http://yanko.lib.ru/books/philosoph/gadamer-istina_i_metod.pdf.
41. Добронравова І. С. Ідеали і типи наукової раціональності // Київський університет як осередок національної духовності, науки, культури : Матеріали науково-теоретичної конференції, присвяченої 165-річчю університету : Гуманітарні науки. Частина І. – К. : ВЦ «Київський університет», 1999. – С. 24–28. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dobr-ideal.html>.
42. Кант І. Об одном открытии, после которого всякая новая критика чистого разума становится излишней ввиду наличия прежней (Против Эберхарда) : Пер. с нем. // Кантовский сборник. – Калининград, 1993. – Вып. 17. – С. 129—145. – http://kant-online.ru/wp-content/uploads/2014/03/13_И.-Кант.-Об-одном-открытии-после-которого-всякая-новая-критика-чистого-разума-становится-излишней-ввиду-наличия-прежней.pdf.
43. Лоренц К. Восемь смертных грехов цивилизованного человечества. – М.: Республика, 1998. – <http://npvr.chat.ru/lorenz/8grehov/8grehov.htm>.

44. Мелков Ю. А. Объективность и объектность в научном познании // Евразийский Союз Ученых : Ежемесячный научный журнал. – 2014. – № 4(12). – С. 40–44. – https://issuu.com/euroasiascience/docs/p12_____/40.
45. Никифоров А. Л. Философия науки: история и методология. – М., 1998. – http://www.phantastike.com/link/philosophy/filosofia_nauki.zip.
46. Поппер К. Логика научного исследования // Поппер К. Логика и рост научного знания. – М., Прогресс, 1983. – С. 61–72. – http://lib100.com/book/philosophy/logic_of_scientific_discovery/_Карл%20Поппер,%20Логика%20научного%20исследования.pdf.
47. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: новый диалог человека с природой. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с. – http://yanko.lib.ru/books/betweenall/prigogine-stengers_ru.htm.
48. Рассел Б. История западной философии. – К. : Основы, 1995. – 760 с. – <http://litopys.org.ua/russel/rus.htm>.
49. Рациональность как предмет философского исследования / ИФРАН. – М., 1995. – 225 с. – <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000980/st000.shtml>.
50. Реале Дж, Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Санкт-Петербург, 1997. – http://yanko.lib.ru/books/philosoph/reale_antiseri-4_tom-roman_now-2003-a.htm.
51. Риккерт Г. Философия жизни. – К., 1998. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Rikkert/Rikkert.html>.
52. Стёпин В. С. Теоретическое знание. – М.: Прогресс, 2000. – 744 с. – <https://allendy.ru/Книги/Степин%20В.С.%20Теоретическое%20знание..pdf>.
53. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Знание, богатство и сила на пороге XXI века. – М., 2003. – http://www.umk.virmk.ru/study/VMK/LITERA/Toffler_Metamorfozu_vlasti.pdf.
54. Фок В. А. Квантовая физика и философские проблемы / В. А. Фок // Физическая наука и философия : Под ред. М. Э. Омеляновского. – М. : Наука, 1973. – С. 55–77. – <http://old.nsu.ru/kf/sls/2013/2.3-fok.doc>.
55. Хайдеггер М. Время картины мира // Новая технократическая волна на Западе / П. С. Гуревич (ред.). – М. : Прогресс, 1986. – С. 93–119. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Hajdeger.html>.
56. Эко У. Как написать дипломную работу: Пер. с ит. – М.: Кн. дом «Университет», 2003. – 240 с. – <http://yanko.lib.ru/books/cultur/eco-diplom.pdf>.
57. Merton R. The Normative Structure of Science / Robert K. Merton // Merton R. The Sociology of Science. Theoretical and Empirical Investigations. – Chicago; L. : The University of Chicago Press, 1973. – P. 267–278. – http://www.collier.sts.vt.edu/5424/pdfs/merton_1973.pdf.
58. Mielkov Iu. The Hierarchy of Values in the Contemporary Science // Review of European Studies. – 2016. – Vol. 8, No. 2. – P. 149–158 (doi:10.5539/res.v8n2p149).
59. Weber M. “Objectivity” in Social Science and Social Policy / Max Weber // Riley G. (Ed.) Values, Objectivity, and the Social Sciences / Gresham Riley (ed.).

- Reading, Mass., etc. : Addison-Wesley Publishing Company, 1974. – P. 69–83.
– <http://anthropos-lab.net/wp/wp-content/uploads/2011/12/Weber-objectivity-in-the-social-sciences.pdf>.

Додаткова

60. Автономова Н. С. Философские проблемы структурного анализа в гуманитарных науках. – М. : Наука, 1977. – 272 с.
61. Блауберг В. Г., Юдин Э. Г. Становление и сущность системного подхода. – М.: Наука, 1973. – 270 с.
62. Бевзенко Л. Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2002. – 437 с.
63. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. – М., 1995.
64. Блок М. Апология истории или ремесло историка. – М.: Наука, 1986. – 256 с.
65. Богатая Л. Н. На пути к многомерному мышлению / Л. Н. Богатая. – Одесса : Печатный дом, 2010. – 384 с.
66. Бусова Н. А. Модернизация, рациональность и право. – Х.: Прометей-Пресс, 2004. – 351 с.
67. Вернадский В. И. О науке. Том 1. Научное знание. Научное творчество. Научная мысль. – Дубна : Изд. центр «Феникс», 1997 – 576 с.
68. Витгенштейн Л. О достоверности // Вопросы философии. – 1991. – №2. – С. 67–121.
69. Гомілко О. Суспільство знань як виклик раціональності // Філософія освіти. – 2015. – № 1. – С. 26–38.
70. Горбунова Л. С. Можлива відповідь на виклик after-постмодерну // Вища освіта України. – № 2. – 2003. – С. 46–51.
71. Грюнбаум А. Теория Фрейда и философия науки // Вопросы философии. – 1991. – № 4. – С. 90–107.
72. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М.: Прогресс, 1985. – 448 с.
73. Декомб В. Современная французская философия. – М.: Весь мир, 2000. – 344 с.
74. Делёз Ж. Эмпиризм и субъективность: Опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 476 с.
75. Дилигенский Г. Г., Лекторский В. А. Проблемы целостного мира // Вопросы философии. – 1990. – №12. – С. 32–44.
76. Добронравова И. С. Синергетика: становление нелинейного мышления. – К.: Либідь, 1990. – 152 с.
77. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті. – К.: Генеза, 2004. – 208 с.
78. Койре А. Очерки истории философской мысли. О влиянии философских концепций на развитие научных теорий : Пер. с фр. / Александр Койре. – М. : Прогресс, 1985. – 286 с.
79. Кошарний С. О. Біля джерел філософської герменевтики (В. Дільтей і Е. Гуссерль). – К. : Наукова думка, 1992. – 124 с.

- 80.Крымский С. Б. Научное знание и принципы его трансформации. – К. : Наукова думка, 1974. – 208 с.
- 81.Крымский С. Б., Парахонский Б. А, Мейзерский В. М. Эпистемология культуры. – К.: Наукова думка, 1993. – 216 с.
- 82.Кузанский Н. О мире веры // Вопросы философии. – 1992. – №5. – С. 29–54.
- 83.Кузнецов В. Г. Герменевтика и гуманитарное познание. – М. : Изд-во МГУ, 1990. –124 с.
- 84.Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. – М.: Медиум, 1995. – 340 с.
- 85.Меерович М. И., Шрагина Л. И., Технология творческого мышления: Практическое пособие. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000. – 432 с.
- 86.Мей К. Інформаційне суспільство. Скептичний погляд : Пер. з англ. – К.: «К.І.С.», 2004. – 220 с.
- 87.Мелков Ю. А. Факт в постнеклассической науке. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 224 с.
- 88.Мелков Ю. О. Становлення людини як суб'єкта пізнання за доби класичної науки // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2014. – № 24. – С. 38–43.
- 89.Поппер К. Злиденність історизму : Пер. з англ. – К.: «Абрис», 1994. – 192 с.
- 90.Поппер К. Логика социальных наук // Вопросы философии. – 1992. – № 10. – С. 65–76.
- 91.Пружинин Б. И. Два этоса современной науки: проблемы взаимодействия / Б. И. Пружинин // Этос науки / Отв. ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М. : Academia, 2008. – С. 108–121.
- 92.Ратников В. С. О рациональности нарративного объяснения / В. С. Ратников // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2014. – Вип. 706: Філософія. – С. 13–19.
- 93.Рациональность на перепутье: В 2 кн. / П. П. Гайденко (ред.). – М.: РОССПЭН, 1999. – Кн. 1. – 366 с.
- 94.Фейерабенд П. Как защитить общество от науки : Пер. с англ. // Эпистемология и философия науки. – 2005. – № 1. – С. 217–228.
- 95.Флоренский П. А., свящ. У водоразделов мысли / о. П. А. Флоренский // Сочинения : В 4 тт. – М. : Мысль, 2000. – Т. 3, Ч. 1. – 624 с.
- 96.Хайдеггер М. Наука и осмысление // Хайдеггер М. Время и бытие : Статьи и выступления. – М. : Республика, 1993. – С. 238–251.
- 97.Шинкарук В. И. Теория познания, логика и диалектика И. Канта (И. Кант как родоначальник немецкой классической философии) / В. И. Шинкарук. – К. : Наукова думка, 1974. – 336 с.
- 98.Daston L. Objectivity / Lorraine Daston, Peter Galison. – New York : Zone Books, 2010. – 504 p.
- 99.Grier D. A. When Computers Were Human / David Alan Grier. – Princeton : Princeton University Press, 2005. – VIII, 411 p.